

τὸν στρατὸν δίχρωμα ἐθνόσημα *ερυθρὰ* καὶ *μέλανα* καὶ κατὰ Πούκεμβιλλ *κυανὰ* καὶ *λευκὰ* (τόμ. Β' σελ. 182).

Κατ' ἐμπνευσιν δὲ τοῦ Γερμανοῦ παρηγγέλθη εἰς τοὺς ἱστοποιοὺς ἢ κατασκευὴ Σημαίων *λευκῶν* καὶ μὲ σύμβολα τὸ *Ἐφοδιαστικὸν τῶν ἱερέων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας*, ὑπερ ἀπετελεῖτο *ἐξ ἐνὸς τετραγώνου παραλληλογράμμου, φέροντος ἕσω 16 στήλας συνδεδεμένας μὲ δύο γραμμὰς χιαστοῦ σχήματος. Ἄνωθεν ἐφέρειτο κατὰ κάθετον μὲν ὁ Σταυρὸς πεφραγμένος μὲ κλάδον ἐλαίας, εἰς δὲ τὰς πλευρὰς ἐξεχούσας κατὰ πλαγίαν γωνίαν, δύο λογοφόροι Σημαῖαι, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς τούτων ἦτο γεγραμμένον Ἐλευθερία ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας Θάνατος διὰ μόνων τῶν στοιχείων Η ΕΛ. ΗΘΣ. (1).*

Οἱ *Καλλέργαι* καταγόμενοι ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Αὐτοκράτορος Φωκᾶ πολλάκις ἐχρησιμοποίησαν Σημαῖαν *ἐξ ἐννέα παραλλήλων κυανῶν καὶ λευκῶν γραμμῶν μετὰ λευκοῦ Σταυροῦ ἐντὸς κυανοῦ ἐπιπέδου* εἰς τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν καὶ ἐπιγραφὴν «ἐν τούτῳ νικά», καὶ τοῦτο διότι ἢ εἰκὼν αὕτη ἀπετέλει τὸ ἔμβλημα τοῦ οἰκοσήμεου των.

Οἱ Κολοκοτρῶναι ἀνέκαθεν μετεχειρίζοντο Σημαῖαν *λευκὴν μετὰ Σταυροῦ κυανοῦ*, ἦτοι τὰ Ἐθνικὰ χρώματα, εἰ καὶ μὴ γνωστὰ εἰς πάντας τότε (1). Οὗτος συνδυασθεὶς μετὰ τοῦ ἐκ Λάλα Ὀθω-

1) Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν ἦσαν διηρημένοι εἰς ἑπτὰ βαθμοὺς. Α' Ὁ τῶν Βλάμηδων (ἀδελφοποιητῶν) Β' Ὁ τῶν Συστημένων Γ' Ὁ τῶν Ἰερέων Δ' Ὁ τῶν ποιμένων Ε' Ὁ τῶν Ἀρχιποιμένων Σ' Ὁ τῶν Ἀφιερωμένων καὶ Ζ' Ὁ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀφιερωμένων.

Ἡ ἀδελφοποιεῖα ἐπεκράτει ἐκ παλαιᾶς τιнос συνθεσίας εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ σήμερον ἐτι ὑφίσταται ἀπὸ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην ἰδίως ἐνεργεῖται δὲ ἐπ' Ἐγκλησίαις μετὰ προηγουμένην ἱεροτελεστείαν.

Εἰς δὲ τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν εἰσήγοντο ἄνθρωποι μᾶλλον μεμορφωμένοι, ἔχοντες πείραν τῶν πραγμάτων καὶ δύναμιν νὰ βοηθήσωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα εἴτε ἠθικῶς, εἴτε ὕλικῶς.

1) Ὁ Κωνσταντῖνος Κολοκοτρῶνης, πατὴρ τοῦ Στρατάρχου Θεοδ. Κολοκοτρῶνη, Κλέφτης τῆς Πελοποννήσου, ἐφρονεῖτο τὸν Ἰούλιον τοῦ 1780, περικυκλωθεὶς ἐν τινι δάσει ὑπὸ Ὀθωμανῶν μετὰ τὴν ἐξοδὸν του ἐκ τοῦ Πύργου τῆς Καστα-

μανοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη ἀποστάτου τοῦ Σουλτάνου, συνεφώνησαν νὰ διαφυλάττωσι τὸν Ἴσθμὸν κόπτοντες τὴν διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Πελοπόννησον, νὰ φέρωσι δὲ Σημαῖαν μὲ ἀμοιβαία σύμβολα τὴν *Ἡμισέληνον* καὶ τὸν *Σταυρόν*.

Ὁ στρατηγὸς Γιατράκος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀρματωλικοῦ ἀδ- τοῦ βίου ἔφερε Σημαῖαν *λευκὴν μετὰ κυανοῦ Σταυροῦ*. Ὁμοίαν πρὸς ταύτην ἔφερε καὶ ὁ Ζαχαριάς, ἐνδοξος Κλέφτης, ὅστις τῷ 1799 ἀνεσκολοπίσθη ἐν Τριπόλει ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὅστις ἐθεωρεῖτο ὡς λίαν ταχύπους.

Ὁ Σταυρὸς ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον *κυανοῦς*, εἰς τινὰς δὲ Σημαῖας ἐστηρίζετο οὗτος ἐπὶ ἀνεστραμμένης ἡμισελήνου, ἐν ἄλλοις δ' ἀπετυποῦτο κατὰ τὸ μέσον τοῦ Σταυροῦ τὸ ὑπερόχως ἐξωραϊστικὸν σύμβολον τῆς δόξης, ἦτοι *κλώνες ἐκ δάφνης ἀνθοφόροι*.

Μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου πλεῖστοι ὄπλαρχηγοὶ ὑψώσαν Σημαῖας λευκάς, ἐν οἷς ὁ Σερρῶν προεστὼς Ἐμ. Παππᾶς, Χάμψας, Λιακόπουλος, Μπίνας, Ζαφειράκης, Λογοθέτης, Καρατάσος, Γάτσος κλπ.

Ὁ Πλαπούτας ἔφερε *λευκὴν Σημαῖαν μετὰ κυανοῦ Σταυροῦ*, περίξ τοῦ οὐοῦ ἦσαν τὰ γράμματα I. X. N. K., σημαίνοντα τὸ «*Ἰησοῦς Χριστὸς νικά*». Ὁ Ἀγγελος Κουμανιώτης *λευκὴν Σημαῖαν* μετὰ Σταυροῦ ἐπὶ τοῦ κοντοῦ. Ὁ Παππαφλέσσας ἀντὶ Σημαῖας ἔφερε μέγαν Σταυρόν, ὃν ἐκράτει προπορευόμενος τοῦ στρατοῦ πελώριός τις μοναχὸς καλούμενος Παππᾶ-Τούρτας, ὃ δὲ Ἀρχιμανδρίτης ἔφερε περικεφαλαίαν. Πλεῖστοι δὲ ὑψώσαν ἐπὶ τῶν κοντῶν πολύχρωμα ὑφάσματα (1).

νίτου (δήμου Μελιτινῆς), ὅπου ἐπολιορκήθη μετὰ τῶν συγγενῶν του καὶ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του, τοῦ διασήμου Παναγιωτάρου, προδοθεὶς ὑπὸ Ἀλβανοῦ τινοσ πρῆην στρατιώτου του. Δύο ἀνήλικοι υἱοὶ τοῦτου αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐξισλαμίσθησαν καὶ προήχθησαν εἰς μεγάλα ἀξιώματα (Α. Φ. Ε. σ. 84).

1) Οἱ Κλέφται τῆς Πελοποννήσου παρὰ τὰς συνθήκας ἀπαικονήσεις τῶν στρατηλατῶν Ἀγ. Γεωργίου καὶ Ἀγίου Δημητρίου, ἔφερον καὶ τὸ *Λάβαρον* τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου «*Ἐν τούτῳ νικά τοὺς ἐχθρούς σου*» Α. Φ. Ε. σ. 37.